

Samma mål men olika förutsättningar

-En studie av förutsättningarna för små kommuners miljömålsarbete

Sveriges miljömål styr mycket av det offentliga miljöarbetet i landet och sträcker sig över frågor från begränsad klimatpåverkan till myllrande våtmarker. De berör allt från myndigheters verksamheter till våra val på individnivå. Miljömålen sätts nationellt av regeringen, och tolkas av landets regioner. Kommunerna utgår ofta dessa mål och tolkningar men gör också egna justeringar, för att anpassa målen till de lokala omständigheterna. Kommunerna är de främsta verkställarna i detta arbete men förutsättningarna för arbetet skiljer sig stort kommuner emellan.

Befolkningsmängden är en dominerande faktor, den kan avgöra om kommunen kan anställa någon som kan arbeta övergripande med miljömålen. Idag har 174 av landets 290 kommuner färre än 25 000 invånare. Bland kommuner med mindre än 20 000 invånare har hälften ett antaget miljömålsprogram jämfört med 85% för kommuner med mer än 100 000 invånare.

Vilka är de stora hindren för små kommuner i arbetet med miljömålen och vilket stöd behövs för att arbetet ska gå bättre? Finns det positiva aspekter av den mindre storleken som kan lyfta arbetet? Svaren på frågorna synliggör små kommuners förutsättningar och därmed kan kanske svårigheterna planeras förbi och de positiva aspekterna stärkas.

Fallstudie i nordvästra Skåne

Här har fem små kommuner i Nordvästra Skåne undersökts. De fem undersökta kommunerna har slagit samman deras miljöförvaltningar till ett miljöförbund och fyra av dem använder miljöförbundet till direkt för miljömålsarbetet. Detta har stärkt kompetensen samtidigt som avståndet till kommunens övriga anställda har ökat.

De största svårigheterna som framkommit är kopplade till kommunernas begränsade resurser. Detta påverkar vad kommunerna kan göra och hur mycket personal de kan ha som arbetar miljöstrategiskt. Det påverkar kommunens kompetens till möjligheter att söka stöd för miljöåtgärder och deras möjligheter att ta fram de verktyg som behövs för att mäta miljösituationen, utforma åtgärder och följa åtgärdernas effekt. Personalomsättningen på chefsnivå är också en svårighet. Det leder till glapp i miljöarbetet, när fokus måste läggas på kärnverksamheten. Mycket av det stödet som de undersökta kommunerna vill ha är kopplade till ekonomin, främst för att kunna köpa mer arbetstid kopplat till miljömålen men också för att utföra åtgärder.

Till de små kommunernas fördel är närheten till de andra i organisationen, vilket underlättar kommunikationen. Få personer i nyckelroller gör att när förutsättningarna är de rätta kan arbetet kan gå väldigt snabbt. Den mindre storleken underlättar också överblickandet av vad som händer i kommunen. Genom samverkansgrupper inom specifika områden kan det avstånd miljöförbundet har till kommunerna minskas. Positiva erfarenheter från de undersökta kommunerna är när målen utformas tillsammans med förvaltningarna. Det ger en direkt bild av vad som kan göras och inställningen till åtgärderna är bättre när förvaltningarna själva är med och tar fram dem. Ifall åtgärderna också lyfts in i verksamheternas styrande dokument, kan också glapp vid byten av förvaltningschef minska.